

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ У КОНТЕКСТІ СИТУАЦІЙ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

О. Ю. Шевченко

Херсонський державний університет, galena.shevchenko17@gmail.com

Науковий керівник: кандидатка психологічних наук, доцентка

Н. І. Тавровецька

Актуальність тематики. Ситуація невизначеності, особливо коли вона пов'язана з вимушеним переселенням, суттєво впливає на життєві перспективи і плани індивідів. Вимушені переселенці часто втрачають стабільність, пов'язану з домівкою, родинними зв'язками, роботою та соціальним середовищем, що призводить до втрати відчуття безпеки та відповідного планування майбутнього.

Економічна нестабільність внаслідок втрати роботи та джерел доходу, а також необхідність почати спочатку в новому місці, може суттєво змінити перспективи щодо фінансового благополуччя та кар'єрного зростання. Психологічний стрес, пов'язаний з втратою домівки, розривом зв'язків з рідними та адаптацією до нового середовища, може спричинити зміни в психологічному стані та довір'ї до майбутнього. Соціальна ізоляція через відсутність підтримки родини та друзів у новому місці, а також мовні та культурні бар'єри, також може стати фактором, що впливає на життєві перспективи.

Метою проведеного нами теоретичного аналізу є визначення впливу ситуацій невизначеності вимушених переселенців на їхні життєві перспективи та виокремлення перспектив подальших досліджень обраної тематики.

Виклад основного матеріалу. На думку Н. Д. Володарської, життєві перспективи визначаються як індивідуальні уявлення, цілі, плани та очікування щодо майбутнього. Вони відображаються у поглядах людини на власне життя, включаючи професійні, особисті, сімейні, соціальні та інші аспекти. Життєві перспективи можуть включати такі аспекти, як кар'єрний розвиток, освіта,

відносини з близькими, матеріальне благополуччя, здоров'я та задоволення від життя [3].

Життєві перспективи формуються під впливом різноманітних факторів, таких як особистість, досвід, оточуюче середовище, культурні та соціальні умови, економічні можливості та події в житті. Вони можуть змінюватися протягом часу внаслідок нових життєвих обставин, досягнень або втрат.

Життєва перспектива виконує кілька важливих функцій, які спрямовані на керування життєвим шляхом та досягнення успіху [1]:

1. Регулювання – це можливість встановлювати цілі та плани, а також контролювати свої дії для досягнення цих цілей.

2. Прогнозування передбачає можливі результати та наслідки дій, що допомагає приймати обдумані рішення.

3. Пізнавальна функція сприяє розвитку розуміння себе, власних цілей та оточуючого світу.

4. Транзитивна функція допомагає структурувати дії та ресурси для досягнення мети.

5. Оціночна функція дозволяє оцінювати власні досягнення та виробляти стратегії для подальшого розвитку.

6. Адаптаційна функція допомагає адаптуватися до змін та пошуку нових можливостей у непередбачених обставинах.

Для багатьох людей, особливо для вимушених переселенців, життєві перспективи можуть бути вкрай важливими, оскільки вони можуть допомогти зберегти віру в майбутнє та знайти сенс у складних життєвих обставинах. Однак ситуація невизначеності, з якою зіштовхуються вимушені переселенці, може значно ускладнити формування та досягнення цих перспектив.

А. Ю. Швалб зазначає, що ситуація невизначеності – це стан, коли існують несподівані, невизначені або неясні обставини, які ускладнюють прийняття рішень або передбачення подальших подій та результатів, що може охоплювати різні сфери життя, включаючи економічні, соціальні, політичні або особисті аспекти [4].

У дослідженнях Л. М. Балабанової та І. В. Пономаренко вказується, що доцільно виокремлювати три характеристики невизначеної ситуації: новизну, складність та нерозв'язність. З цим у зв'язку, визначають три типи невизначених ситуацій: перша – це нова, невідома та нестандартна ситуація, яка виникає через недостатню кількість або відсутність стимулів або подразників; друга – це комплексна ситуація, що включає в себе велику кількість стимулів або подразників; третя – це суперечлива ситуація, яка містить суперечливі стимули або подразники [2].

Висновки. У ситуаціях невизначеності переселенці зазнають змін у своїх життєвих перспективах через втрату стабільності, невизначеність статусу, соціальну ізоляцію та економічну нестабільність, що вимагає від них перегляду цілей та стратегій адаптації для забезпечення стабільності та успіху у невизначеному середовищі. Подальші дослідження в галузі життєвих перспектив вимушених переселенців можуть зосередитися на різних аспектах їхнього досвіду, що включає психологічні наслідки невизначеності на їх емоційний стан та психічне здоров'я, процеси соціальної інтеграції та формування нових соціальних мереж, а також економічні стратегії та перешкоди у процесі працевлаштування та матеріального благополуччя.

Додатково, важливим аспектом є аналіз процесу отримання статусу біженця та його вплив на подальшу адаптацію та життєві перспективи. Необхідно також вивчити ефективність та доступність психосоціальної підтримки для переселенців у складних життєвих обставинах.

Література:

1. Абаніна Г. В., Корецький В. М. Психологічні особливості життєвої перспективи комбатантів. *Вчені записки Університету «КРОК»*. №2 (66). 2022. С. 157-164.
2. Балабанова Л. М., Пономаренко І. В. Толерантність до невизначеності рятувальників при нестандартних ситуаціях. *Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України: Матеріали VII всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Харків, 29 листопада 2021 року). Харків : Національна академія Національної гвардії України, 2021. С. 9-11.
3. Володарська Н. Життєві перспективи та копінг-стратегії як чинники психологічного благополуччя особистості. *Наукові перспективи*. №11 (17). 2021. С. 353
4. Швалб А. Ю. Параметричний підхід до розвитку показників життєстійкості в умовах затяжної кризи та невизначеності. *Сучасні проблеми екологічної психології:*

Життєдіяльність особистості в умовах середовищної невизначеності: матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції (13 травня 2022 року, Київ). 2022. С. 70.